

Jerzy Buxakowski

OBITELJSKI PASTORAL U POLJSKOJ

Svrha je ovoga prikaza da pokaže predmet i oblik pastoralnoga nastojanja u Poljskoj u prilog obitelji. Tema je sužena samo na obiteljski pastoral. Htjeti, naime, govoriti o cjelokupnom obiteljskom apostolatu, to bi bila preopširna tema. Dosta bi se teško mogla iscrpno prikazati sadašnja situacija toga apostolata u Poljskoj. Velika većina građana naše zemlje jesu katolici. Druge konfesije čine minimalan postotak stanovništva. Odgovornost za rješavanje obiteljskih problema leži na svima, neovisno o činjenici prilazimo li im u obliku aktivnosti države ili Crkve.

Ovdje treba primijetiti: briga države za obiteljske probleme sve je veća. To se, među ostalim, opaža i u postojanju socijalnih institucija, specijalnih organa štampe, a osobito u znanstvenim radovima na višim školama te, napokon, u sve većoj brizi za osiguranje stanova mladim obiteljima i obiteljima koje se razvijaju. Konkretna nastojanja koja se tiču obitelji mogu, dakle, ujediniti ljude neovisno o njihovim ideološkim ili religioznim aspiracijama. Ako se pak radi o katolicima, mogu vrlo često biti i predmet njihova apostolskoga angažiranja.

I. Počeci sadašnjih oblika obiteljskoga pastoralala

Ograničivši temu našeg prikaza na inicijative u korist obitelji što ih poduzima poljski episkopat, a osobito svećenici, možda će biti korisno pokazati najprije sadašnje oblike toga rada.

Godina 1956. mogla bi se uzeti kao početna godina toga rada. Sigurno da je u Poljskoj bilo već i prije zanimljivih inicijativa u korist obitelji, no sadašnji program pastoralala našao je nove oblike i uvjete rada u 1956. godini. Najkarakterističniji je sistem obiteljskog pastoralala, koji danas ima autonomnu strukturu, a niknuo je iz programa pastoralala *liječničkih kadrova*. A ovi su stvoreni baš 1956. godine. Udruženje liječnika našlo se tada, naime, pred teškim problemima. Vjernici su zahtijevali da se prema njima zauzme vrlo određeno i odlučno

Dr. Jerzy Buxakowski profesor je bogoslovije u Pelplinu, pokraj Gdanska, i generalni duhovnik katoličkih liječnika u Poljskoj. Prošle godine prisustvovao je Svjetskom marijanskom kongresu u Zagrebu.

moralno stanovište. Episkopat je tada stvorio pastoral liječnika, bolničarki, primalja i drugih medicinskih grana. Oni su imali, pa i danas još imaju zadatak da naznače, odrede i ostvare kršćansko poslanje medicine, osobito na sektoru obrane i razvijanja ljudskog života.

Tada se postavljala kao najveća zadaća i kao prvorazredna potreba da se široko medicinski krugovi pouče o temeljnim normama katoličkog liječničkog morala, napose u pogledu obrane života djece i planifikacije porođaja.

U početku se taj apostolat sastojao u tome da se pokažu negativni vidici i učinci pobačaja i umjetne antikonceptije. No taj oblik apostolata brzo se ipak pokazao kao nedovoljan.

Najuspješniji oblik apostolata jest onaj oblik *pozitivnih* inicijativa. Među ostalima — očitovanje razvitka društva i života; angažiranje u pozitivnoj suradnji da se stvore i razviju uvjeti koji su najprikladniji za realizaciju života. A kako je obitelj izvor toga razvitka života i ljudske ljubavi, normalno je, dakle, da se već u prvim godinama oko obitelji sve više koncentriraju poslovi i inicijative čitavoga pastoralna medicinskih kadrova. Praktičan oblik toga posla bila je priprava prilično brojnih kružoka, gdje su se proučavale metode regulacije začeca (termička metoda, nazvana i metoda Holtova). To je zahtijevalo suradnju liječnika i bolničarki jer te su osobe najkompetentnije da rasvijetle medicinske vidike toga problema.

Ta akcija proširila se po čitavoj zemlji u obliku servisa za obiteljsku konzultaciju koji se podižu u župama. No sve više pokazivala se potrebnom uža suradnja s hijerarhijom i Crkvom. I zato je, nešto iza 1960. godine, na inicijativu Nacionalnoga pastoralna i liječničkih skupina, stvorena autonomna sekcija nacionalnoga obiteljskoga pastoralna. Paralelno tom organizmu osnovana je posebna sekcija, Komisija poljskog episkopata za obiteljski pastoral. Njezin tajnik je u isto vrijeme i nacionalni duhovnik liječničkih kadrova.

II. Struktura obiteljskoga pastoralna

Upravni organ obiteljskog pastoralna je Biskupska komisija za pastoral obitelji. Već od početka, od samoga osnutka, u njezin krug ulaze ne samo biskupi (sada ih ima osam), nego također i svećenici (među njima dva redovnika) i nekoliko laika. Komisija ima četiri sekcije:

1. Sekciju priprave svećenika
2. Sekciju obitelji (unutrašnji život u obitelji — dodao p. Bulat)
3. Sekciju konzultacija o problemima obitelji
4. Sekciju priprave za ženidbu.

Sekcije imaju pravo da primaju i one koji ne pripadaju centralnoj komisiji. One rade — više ili manje intenzivno — samostalno, preko svojih vlastitih regionalnih centara. Plenarna komisija sastaje se dva puta u godini po dva dana, pa se ondje zacrtavaju generalne linije koje treba slijediti u radu.

Sada želimo koordinirati poslove naše Komisije s drugim komisijama episkopata, osobito s komisijom Generalnoga pastoralna, zatim s onom Apostolata laika, katehizacije i s komisijom Specijalnoga pastoralna. Radi se o zajedničkoj želji da se koordiniraju poslovi koji su usmjereni prema problemima obitelji. Tako će se izbjeći nesistematičnost i neuređenost.

Na čelo izvršnog organa postavljen je nacionalni duhovnik obitelji (jedan isusovac) i nacionalna voditeljica za konzultaciju obiteljskih problema. Oni bdiju nad inicijativama i oblicima aktivnosti u svim dijecezama.

U Poljskoj ima 25 biskupija. Osim onih najmanjih, sve imaju dijecezanske duhovnike obitelji i dijecezanske voditeljice za poslove konzultacija. Voditeljice rade pri biskupskim kurijama. Plaćene su kao činovnice kurije. Što se tiče duhovnika, samo su se neki mogli posve predati tom poslu. Većina ih obavlja i druge pastoralne funkcije.

Zajedničko nastojanje dijecezanskih duhovnika i voditeljica sastoji se u organizaciji tečajeva za pouku i formaciju. Spremaju žene koje bi se u svojim župama mogle posvetiti službi konzultacije i, koliko je moguće više, pružiti pomoć župskom svećenstvu u njegovoj aktivnosti da podigne kulturu obiteljskoga života. Dinamizam tih aktivnosti ovisi najviše o angažiranju duhovnika koji su postavljeni u dekanatima ili regijama za pomoć obiteljima. Ovdje ima još mnogo poteškoća. Treba ih nadvladati. Taj rad traži, naime, ozbiljnu doktrinarnu pripravu i mnogo vremena. Dijecezanski svećenici već su odviše zauzeti katekizmom i drugim pastoralnim dužnostima.

Čitava struktura obiteljskoga pastorala je tako raspoređena da župa i duhovni pastiri mogu pomoći obiteljima pri rješavanju njihovih problema. Do sad je taj župski pastoral imao slijedeće oblike:

- kateheze o pripravi za život u ženidbenom staležu
- predbračne kateheze
- konzultacija u pitanju naravnoga reguliranja začeca.

Danas vidimo da je ovo područje rada još uvijek previše usko. Zato ga u posljednje vrijeme pokušavamo proširiti. U servis konzultacija o obiteljskim problemima ukalamljujemo još i druge specijalizirane grane u toj materiji. Tako, osobito u gradskim župama, pozivamo pravnike, psihologe, seksologe, pedagoge itd., čija je suradnja sve više korisna. Ne manje važna stvar, koja se nameće, jest i proširivanje područja katehizacije mladih obitelji.

Među tim oblicima obiteljskoga pastorala postoji u nekim gradovima još jedan oblik obiteljskoga pastorala, nazvan *Obitelji katoličkih obitelji* (*Familiae familiarum*). Podređen je potpuno kompetenciji mjesnoga ordinarija. Direktorij laičkog pastorala, koji je izdan 1969. godine, a redigirala ga je komisija za apostolat laika, ovako označava njihovu ulogu:

»U većim gradovima treba ostvarivati aktivnost koja se zove 'Obitelj katoličkih obitelji'. Prigodom liturgijskih sastanaka treba pokazati mogućnosti kako bi se katoličke obitelji intenzivnije apostolski angažirale, osobito na sektoru međusobne pomoći, brinući se za brojne obitelji ili organizirajući praznike za obitelji, itd.« (Čl. 18.)

III. Elementi baze pastoralnoga rada

Ideološki motivi sadašnjeg pastoralnog rada u Poljskoj temelje se u svojoj širini na dokumentima Crkvenoga Učiteljstva, a osobito na nauci Drugog vatikanskoga sabora, i na apsolutnom priznavanju enciklike »*Humanae vitae*«,

čija se temeljna načela potpuno slažu s potrebama našega narodnoga stanja. Mi smatramo da je naša najveća zadaća u ovom času vjernost tim načelima u njihovoj realizaciji.

Taj zadatak potvrđuju smjerovi razvoja statističkih podataka i tri simptoma koji su opasni za naš narodni opstanak, a koji su s pravom nazvani epidemijom suvremenoga društva. To su: alkoholizam, pobačaj i rastava braka. U uskoj povezanosti s tim činocima treba ispitati jezik statistika:

U 1970. godini	Poljska je imala	32,589.000 stanovnika
	U gradovima	17,007.000 stanovnika
	U selima	15,582.000 stanovnika

<i>A. Natalitet</i>	1950.	1960.	1966.	1970.
Poljska	30,1	(20,0)	16,7	16,7
SSSR	26,4	(22,0)	18,2	17,5
Jugoslavija	28,8	23,5	20,3	17,8

B. Koeficijent fertiliteta žena (živorodeni na stotinu žena u dobi od 15. do 50. godine):

Godina	1950.	1955.	1960.	1965.	1970.
Poljska	11,1	9,6	9,1	5,8	
SSSR				7,4	
Jugoslavija	10,7	10,1	9,2	8,3	6,6

C. Koeficijent demografske reprodukcije (Odnos između broja živorođenih djevojčica i broja žena u plodnom razdoblju, tj. 15. i 50. g.):

Godina	1931/2.	1950.	1960.	1964.	1967.
Poljska	1,700	1,790	1,438	1,07	
Jugoslavija		1,63	1,36	1,24	1,01

(1953.)

D. Rastave braka na tisuću stanovnika:

Godina	1950.	1960.	1965.	1970.
Poljska	0,44 (0,7)	0,50	0,75	1,01
SSSR	0,4	1,3	1,6	
Jugoslavija	1,1	1,2	1,1	1,0

E. *Alkoholizam*. Raspoložemo samo približnim brojkama u pitanju alkoholizma. U Poljskoj je 1971. godine bilo dva milijuna habitualnih alkoholičara, među kojima pola milijuna neizlječivih. (Prema članku »Alkoholizam neprijatelj naše budućnosti«, objavljenom u siječnju 1972. g. u novinama »Głos wybrzeża« — »Glas obale«).

Žalostan i koji put strašan jezik tih brojeva već je odavna mobilizirao pažnju ljudi zauzetih pravom brigom za našu budućnost. Da se odupre tim opasnostima, Crkva je inspirirala čitavu seriju oblika djelovanja. Među ostalim i onu protiv alkoholizma, neomaltuzianizma itd... Velik odjek imala je činjenica da je četvrta, peta i šesta godina Velike Devetnice, koja je obavljena prije godišnjice prvog tisućljeća kršćanstva u Poljskoj (1966), bila posvećena problemima obrane života, braka i odgoja. Aktivnosti tih godina omogućile su nam da smo stekli brojna iskustva.

IV. Naša iskustva

Među tim iskustvima bile su dvije činjenice posebno poučne: prvo iskustvo poučilo nas je da velik i uspješan napor, koji je poduzet u Poljskoj poslije rata, kako bi se izvanškolskom katehizacijom zahvatila gotovo čitava omladina i sva djeca, donosi dobre rezultate samo do časa kada ta mladež dođe do stanja zrelosti. Ali kad dostigne tu dob, konstatirano je znatno ohlađivanje njene religioznosti, pa i kod one za koju bi se moglo misliti da je vjerski dobro pripravljena. Na takvo stanje stvari utječu mnogi uzroci. Među prvima mi smo skloni vidjeti manjak priprave mladih, od strane Crkve, za teškoće i zadaće obiteljskog života. Naime, nepoučeni kako da riješe te teškoće prema nauci Crkve, oni traže rješenja protivna njezinoj nauci (npr. planifikacija obitelji, regulacija porođaja, antikoncepcija umjesto regulacije porođaja po roditeljima koji su svjesni svoje odgovornosti). Nakon toga dolazi do unutrašnjeg konflikta: misleći da se u toj točki etička nauka Crkve slabo prilagođuje potrebama života, kršćani joj izmiču i u drugim točkama.

Naše drugotno iskustvo bilo je još važnije. Ono nas je naučilo da borba na izravan način ima malo uspjeha ako se vidi izolirano. To znači: posebno protiv alkoholizma, posebno protiv neomaltuzianizma, a posebno protiv pobačaja. Treba, dakle, tražiti neki zajednički put, pokrenuti šire i dublje gibanje koje bi, po svom dinamizmu dobra, probudilo interes kod suvremenog čovjeka. Tako bi ga štitilo ne samo protiv različitih oblika zla, nego bi ga i oplemenjivalo i usmjerivalo prema smionijim kršćanskim perspektivama koje vode do razvitka života. Taj put je obitelj i brak.

Poučeni tim i još nekim drugim iskustvima, došli smo na ideju da čitav pastoral progresivno preorijentiramo na takve puteve na kojima će se — usporedo s katehizacijom djece i mladeži i u istoj mjeri — okupirati i apostolatom obitelji, i to ne samo u okvirima jedne sporadičke akcije, nego organski, sistematski, promišljeno, da to postane, koliko god je moguće, trajna aktivnost.

Da to još bolje osvijetlimo, evo instrukcije (koja ima normativan karakter) o tom kako da se provedu u djelo izložena zapažanja.

PRVA INSTRUKCIJA POLJSKOG EPISKOPATA SVEĆENSTVU O PRIPRAVI ZA SAKRAMENT ŽENIDBE I O DUŠOBRIŽNIŠTVU OBITELJI

(Treba je dati svakom dijecezanskom i redovničkom svećeniku, koji ima jurisdikciju u dijecezi.)

Uvod

Situacija u kojoj se danas nalaze bračni život i obitelj uzrok je brige koja zauzima prvo mjesto među pastoralnim dužnostima svakoga svećenika. Zbog toga, među posebno važnim zadaćama suvremenoga života koje privlače pažnju Crkve, Drugi vatikanski sabor, u Pastoralnoj konstituciji, stavlja na prvo mjesto probleme koji se odnose na bračni i obiteljski život. Jer »spas osobe te ljudskog i kršćanskog društva usko je povezan sa sretnim stanjem u bračnoj i obiteljskoj zajednici« (Gaudium et spes, 47). Isto tako enciklika Pavla VI »Humanae vitae« nalaže biskupima, kao njihov najvažniji zadatak brigu za obranu i puninu kršćanske ženidbe. »Id vero muneris tamquam maximum opus et onus, in praesenti vobis commissum, habetote.« — »Smatrajte taj zadatak jednom od prećih dužnosti u sadašnjem vremenu« (Humanae vitae, 30).

Prema božanskom planu spasenja obitelj je sjedište razvitka dviju najvećih vrednota osobe: života i ljubavi. »Prava bračna ljubav uzeta je u božansku ljubav te se Kristovom otkupiteljskom snagom i spasonosnim djelovanjem Crkve upravlja i obogaćuje da tako supruge uspješno privede Bogu, da im pomogne i utvrdi ih u uzvišenoj zadaći oca i majke. Stoga se kršćanski supruzi, radi dužnosti i dostojanstva svoga staleža, jačaju i na neki način posvećuju posebnim sakramentom.« (Gaudium et spes, 48)

Pastoralna služba u svakoj župi mora obuhvaćati akciju koja se odnosi na ženidbu i obitelj, kao jedan od stalnih oblika dušobrižništva. Ovdje se ne radi o nekoj izoliranoj akciji, nego o stalnoj realizaciji uvijek aktuelnoga poslanja. Svaki svećenik je *u savjesti obvezan* da razmatra o toj instrukciji i da je ostvaruje. Za uzvrat će realizacija te zadaće donijeti plodove koji će postati najtrajnije temelj drugih oblika dušobrižništva, na veliko dobro Božjega naroda.

Imajući sve to na umu, proglašujemo slijedeću instrukciju za sav kler u Poljskoj, i naređujemo da se što točnije provede u djelo.

I. Istovjetna priprava djece i mladeži

Bitan faktor brige za ženidbu i obitelj jest odgoj pod vidikom ženidbe. On mora biti svjestan, dugotrajan, započet već od prvoga djetinjstva (Pio XI, Casti conubii) i sistematičan. Sastoji se u tome da se obiteljski život — osobito očinstvo — prikaže kao zvanje, kao božansko poslanje. Mladi to moraju otkriti, svjesno na sebe uzeti sa željom da to vjerno izvršavaju u životu. Moraju dobiti ispravnu sliku obitelji. I, napokon, moraju se vježbati u krepostima koje omogućuju dobar i sretan obiteljski život. To su osobito krepost čistoće i ljubavi, koje proizlaze iz žrtve.

1. Na razini osnovnih škola

Već za vrijeme predškolskog katekizma i u pripravi za prvu Pričest može se u duši djeteta formirati duh radosti, čednosti, poštivanja roditeljskoga autoriteta, ljubavi prema braći i sestrama koja je spremna na žrtvu, duh iskrenog prijateljstva s Bogom.

Od najnežnijega djetinjstva treba tokom vjerske pouke iskoristiti različite okolnosti koje se pružaju i govoriti o obiteljskim problemima. Treba da se nauči poštivati čovjek, život i ljudsko tijelo, pravo cijeniti svaki život (*Populorum progressio*, 15); ljubav koja je prva Kristova zapovijed; očinstvo koje je »*celsissimum... munus... ad quod homo vocatur* — najuzvišenija dužnost... na koju je čovjek pozvan« (*Hum. vitae*, 12).

U svakom razredu osnovne škole treba za vrijeme vjerske pouke obaviti *bar nekoliko kateheza* za formaciju ispravnoga djetetova stava prema vlastitoj obitelji i ustanovi ženidbe. Slijedeći princip postupnosti, treba ne samo dati spoznaje o toj domeni, nego jednako inzistirati i na vršenju kreposti koje se odnose na obiteljski život. U zadnjim razredima bit će korisno povjeriti neka od tih predavanja kompetentnim laicima.

2. Na razini srednjih škola

Već u posljednjim razredima osnovne škole, kao i u srednjoškolskoj pouci, treba uzeti kao načelo ono što preporuča Pastoralna konstitucija o Crkvi u svijetu ovoga vremena: »Mladež treba na vrijeme i na prikladan način poučiti — i to najbolje u krugu same obitelji — o dostojanstvu bračne ljubavi, o njezinoj zadaći i o njezinu izražavanju: tako odgojeni u čistoći moći će u svoje vrijeme nakon čestitih zaruka poći na vjenčanje.« (*Gaudium et spes*, 49)

Prihvaćajući taj princip, vjeroučitelji moraju posvetiti, jednako u svakom razredu srednje škole, *najmanje nekoliko kateheza na godinu* daljnem produbljenju — ili eventualnoj nadopuni — znanja i formacije na tom području, sve temeljeći na molitvi. Jednostavni i iskreni odgovori na pitanja mladih, u svjetlu prave hijerarhije vrednota, mogu ovdje imati veoma važnu ulogu. Mladima treba omogućiti izmjenu mišljenja, pribaviti im vlastitu dokumentaciju. Sve to može omogućiti brojnim vjeroučiteljima posebno plodan utjecaj.

3. Mladi izvan škole

Ako ova mladež sudjeluje u sistematskom katekizmu, treba ovdje primijeniti preporuke za učenike srednjih škola.

U protivnom slučaju svećenik mora dati ciklus konferencija o problemima ženidbe i obitelji. One obuhvaćaju najmanje deset lekcija. Neke izabrane probleme moraju prikazati kompetentni laici, i to počevši već od osnovne pouke, a još više u katehezama za mlade srednjih škola i za one izvan škola.

II. Predbračna priprava

1. Pripravni katekizam za ženidbu

Ova pouka mora obuhvaćati sve mlade iznad 17 godina života. Treba nastojati, koliko god je moguće, da se to organski poveže zajedno s dušobrižništvom mladih.

Glavni oblik pripravnog katekizma za ženidbu jesu tečajevi (nazvani predbračni). U malim župama treba ih organizirati najmanje svake treće godine, a u župama koje imaju više od 3.000 duša svake godine.

Program tih tečajeva mora obuhvaćati cjelinu teologije obitelji i ženidbe usađene u božanski plan spasenja; zatim pouku o značaju; probleme rađanja, plodnosti, higijene i seksologije. Veoma se preporučuje da neteološke probleme predaju laici koji imaju poslanje od crkvenih poglavara.

Ti tečajevi moraju obuhvaćati najmanje deset kateheza, a svaku katehezu mora popratiti jedan oblik liturgijske službe, zajedničke recitirane molitve i odgovore na pitanja (napisana na papirić).

Dušobrižništvo sveučilištaraca mora se posebno zanimati za pripremu za ženidbu. Ondje postoji mogućnost da se ne samo održavaju tečajevi, nego i da se organiziraju sistematske diskusije o obitelji, ženidbi i odgoju. Zato Episkopat smatra da instrukcija obvezuje sve centre sveučilišnog dušobrižništva. U njima moraju postojati sistematski i stalni oblici pripreme za ženidbu, i to na takav način da svaki student (ili studentica) može tokom studija iskoristiti postepeni i produbljeni studij obiteljskih problema te izgraditi svoje, zaista kršćansko stanište na tom području.

Sudionici spomenutih tečajeva, kao i sveučilišnoga proučavanja obiteljskih problema, koji su s uspjehom svršili taj oblik katekizma, dobit će svjedodžbu — prema modelima koje je potvrdio Episkopat. Ova će ih u budućnosti osloboditi predbračne pripreme, ali ih ni u kojem slučaju neće osloboditi predbračnoga katekizma.

2. *Predbračni katekizam*

Svi kandidati za ženidbu (nupturientes), neovisno o činjenici jesu li ili nisu slijedili pripravnog katekizma u jednom od spomenutih oblika, obvezani su da slušaju tri predbračne pouke. Evo njihovih tema:

- a) teologija i liturgija sakramenta ženidbe
- b) bračna etika
- c) odgovorno očinstvo. (Tu zadnju pouku treba da obavi kompetentna svjetovna osoba, kadšto župska savjetnica).

Nikakva okolnost ne može osloboditi svećenika da ne obavi predbračni katekizam. Jedino u uistinu izuzetnim slučajevima dopušteno je sadržaj triju konferencija izložiti u samo jednoj, dubljoj i duljoj pouci.

Predbračni katekizam mora biti povezan s obvezatnim predbračnim ispitom. (Samo svjedodžba o svršenom studiju pripravnoga katekizma, a to znači o svršetku takozvanih predbračnih tečajeva, može dispenzirati od ispita.) Taj se ispit mora obaviti u obliku posve slobodnoga razgovora, no mora omogućiti da se utvrdi poznaju li kandidati za ženidbu (nupturientes) temeljne istine bračne etike i nauke Crkve u toj stvari. Za ispit može biti koristan kratak priručnik istina i materijala koji će se ispitivati. Treba ga dati zaručnicima u času kad se oni pojave zbog navještaja, ako nemaju svjedodžbe o pripravnom katekizmu.

3. Uvod u liturgiju sakramenta ženidbe

I pripravnički i predbračni katekizam moraju mlade pripraviti za bračni život, ne samo pod intelektualnim vidikom, nego također i pod etičkim i asketskim vidikom. To je zapravo neprestano poticanje mladih na suradnju — po molitvi i askezi — sa sakramentom na koji se spremaju i koji mora biti središte dvaju pripravničkih oblika: predbračnoga i zaručnikoga. Neprestano pozivanje na različite elemente liturgije ženidbe i liturgije koja se odnosi na obiteljski život mogu činiti najljepšu podlogu predbračne pripreme, kako uči Koncil: »Krist Gospodin je blagoslovom obasuo tu mnogostruku ljubav koja je potekla iz vrela božanske ljubavi i koja je sazdana na sliku njegovu sjedinjenja s Crkvom. Kao što je, naime, nekoć sam Bog savezom ljubavi i vjernosti prišao svome narodu, tako sada Spasitelj ljudi i Zaručnik Crkve dolazi u susret kršćanskim supruzima po sakramentu ženidbe. Ostaje i nadalje s njima da se u međusobnom predanju stalnom vjernošću ljube, kao što je on ljubio Crkvu i sama sebe predao za nju.« (Gaudium et spes, 48)

Dani sabranja ili duhovnih vježbi za zaručnike vrlo se preporučuju kao posebno koristan oblik da se istakne sakramentalan karakter ženidbe koja se sklapa među katolicima.

III. Dušobrižništvo u obiteljima

1. Dušobrižništvo supruge, osobito mladih obitelji

Sakramentalni čin ženidbe ne završava, nego, naprotiv, uvodi supruge u puninu mogućnosti njihove suradnje sa svećenikom i Crkvom, i to na mnogovrsne načine: nastavljanjem katekizma, sakramentima pokore i euharistije, a isto tako i zajedničkom brigom za odgoj djece.

A. Katekizam supruge treba da postepeno ima slijedeće oblike:

- a) ciklusi konferencija za formaciju mladih obitelji (uvijek povezanih sa zajedničkim i organiziranim molitvama u kojima aktivno sudjeluju laici)
- b) pouke za određeni stalež, koje se odnose na konkretnu situaciju suvremene obitelji ili na stvari koje ih interesiraju
- c) upoznavanje dokumentacije koju daje svećenik.

Katekizam supruge može obrađivati različite probleme koji zanimaju supruge, osobito mlade obitelji, da se ispitaju u svjetlu Kristove nauke. Na primjer: obitelj u planu Božjeg spasenja, kultura bračnoga života (odgovorno očinstvo), karakterologija i njezina primjena u životu supruge, razvitak ljubavi i njezine zapreke, katolički plan obiteljskoga života, život s Crkvom, apostolat obitelji među sobom, kontakti sa svećenikom itd.

B. Posebno važna briga dušobrižništva mora danas biti da se supruzima olakša često primanje sakramenata ispovijedi i Pričesti. Papa Pavao VI potiče svećenike riječima: »Coniuges vero necessariam precandi viam edocete, apteque institute, ut saepius magna cum fide ad Eucharistiae et Poenitentiae sacramenta accedant, neque umquam pro sua infirmitate animos demittant« — »Bračne

drugove poučavajte o nužnom putu molitve, pripremajte ih na to da se često i s velikom vjerom utječu sakramentu Euharistije i pokore i da nikad ne gube hrabrosti zbog svojih slabosti.« (Humanae vitae, 29)

Uzevši u obzir sve što je ovdje rečeno, mi obvezujemo sve ispovjednike:

a) da složno i solidarno prihvate i praktično primijene u ispovjedaonici etičke norme bračnoga života, koje su naznačene u enciklici »Humanae vitae«, a prije u Pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu;

b) da pomognu supruge u ostvarivanju tih normi, da pokazuju životnu mogućnost njihove realizacije te da iznose mnogovrsna dobra što iz njih proizlaze za njihov bračni život; ta se dobra mogu realizirati utoliko ukoliko suraduju s Bogom;

c) da pripreme mlade za zadaće što ih čekaju u ženidbi; radi se osobito o odgoju pod vidikom istinite ljubavi i očitovanja pozitivne vrijednosti čistoće. Ona, budući da znači gospodstvo nad samim sobom, usavršuje osobnost čovjeka. (Trebaju najprije sebe potpuno posjedovati da bismo se mogli potpuno dati drugima.)

d) Penitente koji nisu orijentirani u pitanjima moralnosti planifikacije obiteljskoga života (odgovorno reguliranje začeca!), treba po potrebi slati u *najpristupačniji centar katoličkih konzultacija za obitelji*. To je apsolutno potrebno da bi se sakramenti mogli plodonosno iskorištavati. Ispovjednik mora znati da kršćanska planifikacija obiteljskoga života ne znači uvijek smanjenje poroda, nego da kadšto nameće i dužnost da se nastavi prokreacija puna žrtava. On mora o tom poučiti penitente u danom slučaju.

e) Da bi mogao zadovoljiti zahtjevima spomenutim u prijašnjem paragrafu, ispovjednik, prije nego počne ispovijedati, mora biti pravovaljano orijentiran o lokalnim mogućnostima kako bi mogao zainteresiranim penitentima naznačiti najpristupačniji katolički centar obiteljskih konzultacija (mjesto i vrijeme konzultacija). U slučaju ako ne poznaje adrese takvih centara, mora obvezati penitenta da se o njemu raspita kod svojeg župnika.

Svaki svećenik i ispovjednik imaju dužnost da razborito naznače velike milosti svjesno prihvaćene plodnosti i brojnih obitelji, jer »djeca su najdragocjeniji dar braka«. (Gaudium et spes, 50)

C. Napokon, vrlo lijep oblik međusobne pomoći, koju roditelji dobrovoljno prihvaćaju, jest *suradnja sa svećenikom* u njihovim problemima odgoja djece. Mi preporučujemo taj oblik, pogotovo jer je to vrlo važno i za katechiziranje samih supruge.

2. Obiteljske konzultacije

Dušobrižništvo obitelji, puno i plodonosno, ne može se ostvariti bez aktivnog sudjelovanja laika. Jedna od prvih zadaća dušobrižništva na tom području jest da se laici potaknu na apostolat. Različiti su oblici toga apostolata. U prvom planu nameće se potreba da se organiziraju obiteljski centri konzultacija, do kojih se lako može doći, prema potrebama svake župe.

Zbog toga obvezujemo sve upravitelje župa:

a) da u dogovoru s dekanima i biskupijskim pastoralnim uredom za svoje župe angažiraju kompetentne i odobrenjem biskupa ordinarija opskrbljene laičke

osobe; one će organizirati za vjernike župe (ili određene sredine) konzultacije o odgovornom reguliranju začeca;

b) da te osobe okruže svojom zaštitom i da surađuju s njima osobno, ili preko posrednika vikara, u pitanjima koja traže tumačenje etičkih aspekata odgovornoga očinstva;

c) da sve ispovjednike koji ispovijedaju na području župe (a isto tako i u crkvama koje pripadaju redovnicima) informiraju o mjestu i o vremenu konzultacija u pitanju odgovornog očinstva (osobito prije korizmene ispovijedi);

d) da u vitrine župskih navještaja, najbolje pokraj ženidbenih navještaja, stave i informacije o obiteljskim konzultacijama.

Dušobrižništvo obitelji i obiteljske konzultacije moraju se postepeno proširivati, a moraju obuhvaćati i druge konzultacije, npr. one s područja psihologije, odgoja djece, unutrašnjega života, pravnih savjeta. Posebna zaštita mora se osigurati brojnim obiteljima.

3. Liturgija i obiteljski život

Vrlo važno i uspješno sredstvo obiteljskoga dušobrižništva jest trajno povezivanje supruge da aktivno sudjeluju u oblicima liturgijskoga života koji su njima posebno naznačeni. Buđenje euharistijskoga života u obitelji mora biti povezano s buđenjem radosti da sudjeluju sa sakramentom ženidbe u samom kultu. Treba ohrabriti supruge da dobrovoljno iskoriste brojne sakramentalne milosti, sakramente koji su određeni da učvrste život milosti u obitelji, prije svega pak u okviru liturgijske godine. Na primjer: blagoslov početka godine, novih stanova, blagoslov majki prije i poslije rođenja djeteta, godišnji blagoslov djece, godišnjica krštenja, blagoslov bolesne djece, blagoslov hrane za Uskrs. Isto tako treba liturgijski proslaviti obiteljske svetkovine (godišnjicu ženidbe, imendan oca ili majke), blagdan Svete Obitelji. I, općenito, a opet konkretno — zajednička molitva na nakanu supruge i obitelji (npr. molitva vjernika).

IV. Sredstva utjecaja obiteljskoga dušobrižništva

Zadaća obiteljskoga dušobrižništva na nacionalnom planu i u dijecezanskom djelokrugu sastoji se u tome da se pruži stalna pomoć svećenicima u njihovom poslu u vezi sa ženidbom i obitelji te da se oni sistematski opskrbljuju potrebnom dokumentacijom. Biskupska komisija za obiteljske poslove ući će postepeno i u ostale zadaće toga područja.

Ipak znamo da će sve to ovisiti osobito o inicijativi, revnosti i osobnom angažiranju samih svećenika i njihovih suradnika laika. To područje već danas zahtijeva šire proučavanje.

1. Priprava svećenika

Najvažnije je da se svećenici sami prodube u poznavanju problema u vezi s dušobrižništvom obitelji. Mi preporučujemo, dakle, da se o tome češće drže konferencije svećenicima jednoga dekanata ili regije; da se tom prigodom vode plodne diskusije. Trajno međusobno izmjenjivanje pastoralnih iskustava jednoga područja veoma je važno. »Dužnost je svećenika, da, stekavši nužno poznavanje obiteljske problematike, promiču poziv supruge u njihovu bračnom i obiteljskom životu različitim pastoralnim sredstvima, propovijedanjem Božje

riječi, liturgijom i drugim duhovnim pomagalicama, te da im ljudski i strpljivo pomažu u teškoćama i jačaju ih u ljubavi kako bi se stvorile obitelji koje uistinu zrače.« (Gaudium et spes, 52)

U katekizmu što ga preporučuje ova instrukcija, u uvodu u obiteljski život na razini osnovnih i srednjih škola, treba se zasad služiti onim katekizmom što ga izdaju biskupski centri, dok ne bude sve izdano zajedno u nacionalnom programu Katehetske komisije Episkopata.

Priprava za dušobrižništvo obitelji mora početi već od sjemeništa. (Usp. Dekret o formaciji svećenika, 10.) Biskupska komisija za poslove obitelji, u suradnji s Komisijom za studij, posvetit će tom problemu specijalnu Instrukciju za sjemeništa.

2. Priprava roditelja

Supruzi i roditelji bit će ne samo predmet kršćanskoga obiteljskoga odgoja nego također i njegov subjekt. To znači da oni moraju biti *aktivno angažirani u apostolatu na tom području*. Stoga svaki svećenik treba da ih smatra kao produženje svoga vlastitoga utjecaja te da njihov utjecaj inspirira i brižno ga razvija. (Usp. Deklaraciju o kršćanskom odgoju, 3; kao i Dekret o apostolatu laika, 30.)

»Među plodovima koji sazrijevaju u nesebičnom naporu vjernosti božanskom zakonu jedan od najdragocjenijih jest to što bračni drugovi nerijetko osjećaju želju da svoje iskustvo podijele s drugima. Tako se u širok okvir poziva laika uključuje novi i veoma značajan oblik apostolata jednakih među jednaka: sami bračni drugovi postaju apostoli i vodiči drugih bračnih drugova. Među tolikim drugim oblicima apostolata to je, bez sumnje, onaj koji se danas čini najprikladnijim.« (Humanae vitae, 26.)

3. Priprava za apostolat laika

Obitelj stvara vrlo prikladan teren za apostolat laika i zato svećenici moraju neprestano proširivati sferu utjecaja Crkve na obitelj, osobito u duhu naučavanja Drugog vatikanskog koncila. To znači prema aktivnoj organizaciji pomoći brojnim obiteljima te prema povezivanju zajedničkoga života obitelji.

Suradnja laika danas je posebno potrebna da se proširi i produbi praktično znanje odgovorne planifikacije obitelji.

»Stručnjaci, osobito u biološkim, medicinskim, socijalnim i psihološkim naukama, mogu mnogo pridonijeti za dobro braka i obitelji i za mir savjesti ako budu nastojali da — objedinivši svoj znanstveni rad — dublje osvijetle različite uvjete koji pogoduju zdravoj regulaciji ljudskoga rađanja.« (Gaudium et spes, 52; usp. Humanae vitae, 27.)

Laici moraju biti glavni personal centara obiteljske konzultacije unutar župa, radeći usko povezani s dijecezanskim središtem obiteljskoga dušobrižništva. (Oblike rada određuju specijalne direktive Biskupske komisije za obiteljske poslove.) Da se izvrši ta zadaća i da se mogu davati konferencije o obitelji i o ženidbi, treba izabrati među laicima samo one koji imaju dobru pripravu za to djelo, i odobrenje ili kanonsku misiju od biskupa ordinarija. To je bitan zahtjev pastoralne razboritosti.

Buduće perspektive

Ova instrukcija želi da postavi jednu od prvih karika lanca za preobražaj modernoga dušobrižništva da bi to moglo donijeti korist obiteljima u duhu naučavanja Drugog vatikanskog sabora.

Treba se, dakle, disponirati na dug i mučan posao. Zadaće, čiji je minimum određen u Instrukciji, moraju se stalno razvijati u novim i različitim direktivama (one će se spontano otkrivati) i u duhu žrtve po revnosti svećenika i laika.

Dužnost je biskupskih poglavara da neprestano bdiju nad tim te da svećenstvo i vjernike opskrbljuju odgovarajućom pastoralnom pomoći i materijalima. Oni će i koordinirati rad među župama, organizirati tečajeve, dane sabranja, razmjenu iskustava itd.

Riječi Kristova zamjenika upravljene biskupima moraju se smatrati obvezatnim za čitavu Crkvu: »Smatrajte ovo poslanje jednim od najprečih zadataka u sadašnjem vremenu. Taj zadatak, kao što znate, pretpostavlja usuglašenu pastoralnu akciju na svim područjima ljudske djelatnosti, ekonomske, kulturne i društvene: jer će samo istodobna poboljšica na svim tim raznim sektorima omogućiti da život roditelja i djece u krilu obitelji postane ne samo snošljiviji nego i lakši i vedriji, da zajednički život ljudi u društvu postane bratskiji i spokojniji, uz vjernost Božjoj zamisli o svijetu.« (Humanac vitae, 30.)

Z a k l j u č a k

Ova instrukcija nosi naslov »Prva instrukcija«, jer ona nipošto ne iznosi sva nastojanja što ih je Crkva izvela na području obitelji u Poljskoj. I zato će poslije nje, slijediti naskoro i druge, koje će sadržavati linije rada, npr. »Direktorij za dijecezanske i međužupske duhovnike, koji su odgovorni za pastoral obitelji«. (Projekt je već spreman.) Analogno tom direktoriju pojavit će se instrukcije određene za odgojiteljice i za osobe koje rade na servisima konzultacije o problemima obitelji i, napokon, instrukcije za davanje tečajeva u sjemeništima budućim svećenicima i svećenstvu kao nastavak njihovih studija itd. Ovdje će biti potrebno dodati da su kod nekih teoloških fakulteta u Poljskoj već stvoreni specijalni obiteljski instituti koji spremaju kadrove svećenika za pastoralnu akciju u tom smjeru.

Upozoravamo ipak da smo na tom putu još uvijek na početku. Možemo nabrojiti više pogrešaka i neuspjeha nego uspjeha. Još uvijek, naime, ne znamo dovoljno probuditi interes i angažirati dovoljan broj laika za taj posao. S druge strane treba reći: ovi posljednji od nas očekuju mnogo, osobito inicijativa. Primaju ih rado i zalažu se za njihovo ostvarivanje, koji puta više nego mi.

Važno je izraditi zajednički ideološki jezik i nastaviti na tom području zajedničkim radom. Čini nam se da bismo najprije trebali za ovu stvar predočiti sve šire krugove svećenika. Njihov skepticizam zamrzava najplemenitije inicijative laika. I obratno, njihovo oduševljenje znade proizvesti kod laika najživotnije energije.

Mi stavljamo sve naše pouzdanje u obitelj, samo se bojimo da nismo zakasnili na tom području, kao što smo to učinili na području radničkog pitanja, filma i socijalnih sredstava za proširenje misli (mass media). Bog sprema čovjeka za svijet u obitelji i samo čvrsta i jaka obitelj može dati Crkvi, pojedinim narodima i čitavom svijetu bolju budućnost. Crkva u Poljskoj stavlja nadu u čovjeka i u Boga. Imamo skupa s Bogo-Čovjekom jednu Majku, koja se zove Marija. Ta Majka pruža svoju majčinsku zaštitu, istom ljubavlju i u dolini Bistrice i u Čenstohovi kao i u drugim, Njoj posvećenim, svetištima. I zato se s radošću i s nadom ujedinjujemo s našim hrabrim narodom, koji je prošle godine dao tako divno svjedočanstvo vjernosti marijanskom idealu za vrijeme nezaboravnih dana proslave kongresa. Mi razumijemo u takvim časovima još bolje potrebu našega rada za dobro obitelji. Da po njemu raste velika obitelj Crkve.